

Тетяна Медвідь

**ДИСТАНЦІЙНІ КУРСИ
В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ХОРЕОГРАФІВ:
ДОЦІЛЬНІСТЬ І ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ**

У статті розглядається актуальне питання впровадження дистанційного навчання в систему професійної підготовки хореографів. Визначається доцільність та проблеми застосування електронних навчальних курсів в освітньому процесі. Пропонуються шляхи вирішення цих проблем. На прикладі системи навчання Moodle наводяться приклади наповнення дистанційних курсів навчальним матеріалом та засоби контролю за виконанням завдань. Запропоновано змістовне наповнення дистанційних курсів теоретичних та практичних дисциплін фахового циклу, приклади навчальних та контрольних завдань.

Ключові слова: *дистанційна освіта, дистанційний курс, електронний навчальний курс, майбутні хореографи, методи дистанційного навчання, системи навчання Moodle.*

One of the features of contemporary artistic education is its updating in accordance with the requirements that are currently being actively formed within the information and communication educational environment of the university. The development and active introduction of electronic educational resources, the use of information and reference multimedia sources, electronic textbooks and manuals, educational and methodical software tools are relevant to today's task in the system of choreographers' professional training. However, the process of introducing e-learning is slower in arts specialties in comparison with other ones because of the practice-oriented learning.

Teachers of the specialty «Choreography» emphasize that e-learning course will not replace the traditional practical class with the obligatory students' presence in it. Students receive guidelines for exercise completion and have an opportunity to enhance skills to work properly under the teacher's supervision and get a mark at once. Undoubtedly, this idea has the right to exist. Distance learning course is considered as a complete replacement of practical classes. However, if we consider the e-learning course as an addition to the practical course, the main purpose in education in the «Choreography» specialty becomes more clear.

The use of ICT and e-learning courses in the educational process of choreographers offers many benefits. They are the following: a large amount of accessible, interesting, up-to-date information; the interest of students in the use of methods and forms that are unusual for learning, but common in modern

everyday life; mobility; formation of several competencies simultaneously; providing of correspondence training with a full amount of educational material with the feedback possibility. The filling of an e-learning course in practical disciplines requires selectivity. An e-learning course in theoretical disciplines may be complete. The educational material that can be included in an e-learning course may exceed the amount of time, that the teacher has set out in classes, and the use of multimedia technologies that may not always be used in classrooms, but it will improve the perception of the teaching material. Multimedia tools transfer training information over a short period of time. It opens up great opportunities for their use as a means of rational use of training time, improvement teacher's productivity. And it promotes the formation of students' skills in pedagogical management.

The paper considers an actual issue of introducing distance learning into the system of choreographers' professional training. The practicability and problems of electronic training courses used in the educational process have been determined. The ways to solve these problems have been offered. Cases of filling distance learning courses with study material and the assignment completion monitoring means have been provided through the example of the Moodle training system. The substantive content of distance learning courses of theoretical and practical disciplines of the professional cycle, examples of educational and testing tasks have been suggested.

Keywords: *distance learning; distance learning course; e-learning course; future choreographers; methods of distance learning Moodle.*

Сучасна вища освіта орієнтується на європейську модель освіти та соціальне замовлення на формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів, зокрема й спеціалістів-хореографів, внаслідок чого виникає необхідність впровадження новітніх підходів, прогресивних методів навчання та виховання студентів. Однак, деякі викладачі самі не володіють компетентностями, що вимагаються сучасністю. Тому процес переходу до компетентнісного підходу у навчальному процесі має певний супротив і дещо формальний характер. Освітній процес на компетентнісних засадах характеризується, зокрема, застосуванням інноваційних методів навчання, активним використанням інформаційних технологій.

Конкурентоспроможній фахівець повинен володіти інформаційною компетентністю, що виявляється в активному застосуванні інформаційних технологій у професійній діяльності. Саме тому престижні університети активно вводять у навчальний процес комп'ютерні, інформаційні технології: інтернет-мережу, електронні навчальні курси, смарт-дошки, репозиторій тощо. Застосування даних технологій значно підвищує якість навчання, дозволяє ефективно організувати навчальний процес та полегшує перевірку знань студентів.

Однією з характерних особливостей сучасної мистецької освіти є її оновлення відповідно до вимог, що наразі активно формуються в межах університетського інформаційно-комунікаційного освітнього середовища. Однак в Україні на даний момент електронне навчання поки ще перебуває на стадії розробки та введення в навчальний процес. Мистецька освіта наразі потребує оновлення відповідно до сучасних вимог єдиного інформаційного простору. З причин практикоорієнтованого навчання на мистецьких спеціальностях процес введення електронного навчання дещо уповільнюється в порівнянні з іншими спеціальностями.

Розроблення й активне впровадження електронних освітніх ресурсів, використання інформаційно-довідкових мультимедійних джерел, електронних підручників і посібників, навчально-методичних програмних засобів є актуальним на сьогодні завданням. Пошук нових форм і методів викладання різних видів мистецтва, ефективних в умовах дистанційної освіти, є актуальним напрямом сучасної мистецької педагогіки.

Проблему впровадження дистанційного навчання в систему освіти вивчали такі науковці, як В. С. Жуковський, М. З. Згуровський, В. Г. Кремень та ін. Розробка теоретичних основ освітньої інноватики визначена у працях І Бежа, Л. Даниленка, І. Дичківської, В. Сластьоніна, Н. Федорової та інших. Питання проектування інноваційних педагогічних систем, процесів і технологій висвітлені в працях П. Балабанова, В. Безрукової, В. Беспалька, М. Кларіна, О. Коберника, В. Киричука, В. Стрельнікова та інших.

Однак дані дослідження не повністю вирішують питання, пов'язані з організацією дистанційного навчального процесу майбутніх хореографів.

Метою статті є обґрунтування необхідності введення дистанційного навчання у систему вищої освіти хореографів та визначення основних проблем реалізації цього процесу.

Дистанційне навчання як отримання освіти й організації навчання виникло в Європі ще на початку ХІХ століття. У 1836 р. Лондонський університет вперше паралельно з очним навчанням запровадив такі форми навчання, що здійснювалися на відстані від навчального закладу. Офіційно термін «дистанційне навчання» визнали 1982 р., коли Міжнародна рада з кореспондентської освіти змінила свою назву на Міжнародну раду з дистанційного навчання [2]. Дистанційна освіта почала набувати більш широких масштабів у 90-х роках у таких країнах, як Великобританія, США та Франція. В Україні така освіта почала впроваджуватись і розвиватись лише наприкінці ХХ ст., переважно в системі вищої освіти [6].

Згідно з державними документами дистанційна освіта є повноцінною формою навчання, реалізованою з допомогою технологій дистанційного навчання. Вона передбачена для студентів різної форми навчання: денна, заочна, екстернатна. У Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) серед вишівських форм навчання виокремлено дистанційну. Зміст понять

«дистанційне навчання» і «дистанційна форма навчання» розтлумачений у «Положенні про дистанційне навчання», затвердженому Наказом МОН України (2013 р.). У Київському університеті імені Бориса Грінченка затверджено положення про дистанційне навчання, та положення про організацію освітнього процесу, згідно яких для підвищення якості освіти та її мобільності і доступності необхідне повне забезпечення навчальних дисциплін дистанційними навчальними курсами [7].

Отже, на думку більшості учених-педагогів реалізація багатьох задач, що стоять перед системою освіти, неможлива без широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій, які дозволяють: накопичити та зробити легко доступними для викладачів та студентів великі обсяги навчально-наукових і навчально-методичних матеріалів; забезпечити високу наочність змістовної навчальної інформації; індивідуалізувати та диференціювати навчально-виховний процес; забезпечити інформаційні потреби працівників і структур системи освіти; вивести на високий технологічний рівень науково-педагогічні дослідження. Щороку комп'ютерні технології розширюють реєстр своїх можливостей у різних галузях професійної діяльності людини, у тому числі й у мистецтві.

Дистанційне навчання – універсальна, інтегральна, гуманістична форма навчання, на основі якої створюються умови для тих, хто навчається, щодо вільного вибору навчальних дисциплін, викладацького складу з конкретної дисципліни [6].

Близьким до нашого розуміння є визначення дистанційного навчання В. Кухаренком та ін. [4], які наразі розглядають його як форму організації й реалізації навчально-виховного процесу, за якою учасники здійснюють навчальну взаємодію принципово й переважно екстериторіально. Залежно від характеру організації навчальних комунікацій між учасниками навчально-виховного процесу й організаторами освіти і способу побудови комунікаційного каналу навчального середовища науковці виокремлюють традиційне дистанційне навчання (заочну форму навчання) й електронне дистанційне навчання (е-дистанційну форму навчання) [6, с. 9]. Згідно цього основною формою реалізації дистанційного навчання є дистанційний курс як спроектована викладачем навчальна діяльність для засвоєння структурованої інформації. Дистанційний курс відтворює традиційний навчальний процес засобами ІКТ (спілкування, співробітництво, співтворчість, самостійна робота тощо) [4, с. 53].

У межах професійної освіти майбутніх хореографів інформаційні технології як засіб навчального процесу можуть ефективно функціонувати та розвиватися лише за наявності певних умов: 1) інноваційна спрямованість навчального процесу; 2) наявність інформаційної компетентності учасників навчального процесу та готовності до його впровадження; 3) дидактичне забезпечення.

Важливим чинником успішного впровадження будь-якого дистан-

ційного курсу є ефективний зворотній зв'язок викладачів зі студентами. Ф. Четвінд, К. Доббін (F. Chetwynd, C. Dobbyn) та інші дослідники вказують на його позитивні наслідки, серед яких досягнення цілей навчання, розвиток самооцінки в процесі навчання, позитивна мотивація, заохочення вчителів і студентів до діалогу в процесі навчання та ін. [7, с. 69]. Тож організація ефективного зворотного зв'язку стає одним із ключових завдань під час проектування дистанційного курсу.

Педагоги-практики спеціальності «Хореографія» наголошують на тому, що жоден електронний курс не замінить традиційного практичного заняття з обов'язковою присутністю на ньому студента, де він отримує методичні рекомендації щодо виконання вправ та має можливість відпрацювати навички правильного виконання під контролем викладача і одразу отримати оцінку. Безперечно, ця думка має право на існування, за умови, якщо дистанційний курс розглядати як повну заміну практичних занять. Однак, якщо розглядати дистанційний курс як доповнення до практичного курсу, то стає зрозумілим його основне призначення у навчальному процесі на спеціальності «Хореографія». Вивчення питання проблеми застосування дистанційного навчання у систему фахової підготовки хореографів дозволило встановити основні перешкоди щодо його впровадження:

- недостатня матеріально-технічна база для впровадження електронних курсів чи їх елементів (демонстрація презентацій, відео-лекцій, документальних та методичних фільмів), відсутність комп'ютерів, смарт-дошок;
- відсутність систематичності контролю за ходом виконання завдань, невдала організація процесу;
- відсутність відповідної ІКТ компетентності у викладачів.
- хибна думка викладачів, що вони повинні повністю відмовитися від аудиторних занять на користь дистанційного навчання;
- звичайне небажання викладачів витратити власний час на оволодіння ІКТ-компетентностями та створення електронного курсу.
- відсутність розуміння з боку викладачів дієвості засобів ІКТ у навчальному процесі.

Існують можливі шляхи вирішення проблем забезпечення фахових дисциплін електронними навчальними курсами або їх елементами: введення методу «1 студент – 1 комп'ютер»; зменшення кількості контактних годин із збереженням ставки викладача (система 50/50) за рахунок електронних навчальних курсів на теоретичних дисциплінах, що надасть йому можливість використовувати звільнений час на ефективну підготовку до практичних занять; створення курсів підвищення ІКТ-компетентності для викладачів.

Якість реалізації інноваційного процесу зумовлюється його цілями, методами і засобами, організованістю, знаннями, здібностями,

зацікавленістю виконавців у досягненні найвищих результатів, особливостями комунікації між ними. Ще однією важливою умовою успішної реалізації застосування комп'ютерних технологій у навчальний процес хореографів є мотивація та підготовленість виконавців. Це означає, що для виникнення у педагогів зацікавленості в досягненні необхідних результатів інноваційної діяльності потрібно створити відповідні умови, передбачити колективні, персональні стимули, а також провести підготовку чи перепідготовку кадрів.

Електронний навчальний курс має безліч можливостей для викладу теоретичного та методичного навчального матеріалу, створення дидактичних завдань та контролю якості успішності студентів. Однією з найефективніших платформ для створення електронного дистанційного навчального курсу є MOODLE. Навчальне середовище MOODLE надає можливості вводити мультимедійний контент майже в усі види діяльності та ресурси дистанційного курсу.

MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – пакет модульного програмного забезпечення з відкритим кодом (ліцензія GNU GPL), який призначений для створення курсів дистанційного навчання і web-сайтів. Ця програма управління дистанційним навчанням орієнтована на взаємодію між викладачем і студентом, також використовується для підтримки очних курсів. Moodle може бути встановленим на будь-який комп'ютер, який підтримує PHP і роботу із СУБД MySQL, PostgreSQL, Microsoft SQL Server; програмне забезпечення є кросплатформним [3].

Система дистанційного навчання Moodle декларує принципи:

- адаптивності: Moodle містить засоби, які постійно розвиваються без перебудови системи, і методи, які забезпечують індивідуалізацію навчання;
- довгостроковості: навчальна платформа відповідає розробленим стандартам щодо інформаційних навчальних систем і надає можливість вносити зміни до навчальних матеріалів без перепрограмування;
- доступності: дає можливість працювати дистанційно з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет;
- економності: поширюється безкоштовно [3].

Лекційний матеріал в даній системі можна доповнювати візуальними даними (портретами діячів хореографічного мистецтва, фотоматеріалами та відео-фрагментами балетних вистав, практичних занять, уроків та ін.). Лекції можна завантажувати як у текстовому форматі так і у відео.

Для унаочнення історико-теоретичних положень лекційного курсу можна розробити глосарій або презентації до кожної теми за допомогою програми Power Point з широким використанням мультимедійного контенту.

Засоби мультимедіа можна включати й до окремих тестових завдань,

переважно це завдання на множинний вибір. Студенти можуть обирати правильний варіант музичного фрагменту балетної вистави, балетмейстера-постановника за його портретом або визначати танцювальний стиль або окремих рух за відео фрагментами. Тестова форма перевірки знань студентів є достатньо дієвою на багатьох теоретичних дисциплінах фахового циклу: Методика роботи з хореографічним колективом, методика викладання хореографії, історія хореографічного мистецтва, сценографія тощо. Також тести можна активно застосовувати для перевірки знань з теорії та методики практичних дисциплін: композиція і постановка танцю, сучасний танець, класичний танець, народний танець і т.д.

Для того щоби перевірити сформованість ключових знань, набутих під час вивчення дистанційного курсу з хореографічних дисциплін, достатньо провести звичайне тестування у навчальному середовищі MOODLE з використанням тестових завдань різних типів.

Спосіб організації процесу контролю знань повністю залежить від тьютора – тести можуть бути як в кінці кожної лекції, так і може бути створена презентація тільки з тестовими завданнями, яку можна розташувати в кінці кожного структурного розділу курсу. Якщо тест призначений для самоперевірки, часові обмеження недоцільні. При тестуванні з окремого змістового модулю на оцінку, варто встановити час початку і час закінчення тесту з миттєвою фіксацією оцінки для запобігання спробам пройти тест вдома, користуючись конспектом. Для переходу до наступної теми можна встановити вимогу успішного рішення тесту з попередньої теми. За такої умови можна встановити лише обмеження в часі (хвилини). Опція «Випадковий порядок відповідей» передбачає за кожної спроби випадкове перемішування пунктів всередині питання. Доцільно вказати «Так». У розділі «Спроби», опція «Дозволено» може обмежити кількість спроб тестування. Розділ «Оцінки», опція «Оцінювання» визначає спосіб формування оцінки з кількох спроб. Розділ «Розширений відгук» дозволяє надати коментар до кожного діапазону оцінок. Отже, організація тестового контролю за допомогою системи MOODLE значно полегшує роботу викладача, стимулює студентів до вчасного вивчення навчального матеріалу та посилює контроль за знаннями студента, унеможлиблюючи списування.

Теоретичні дисципліни, такі як «Історія хореографічного мистецтва», «Історія костюму», «Сценографія» можуть бути представлені в електронних дистанційних курсах в повному обсязі. Навчальний матеріал, який можна включити в електронний курс може перевищувати за обсягом той, який викладач встигає викласти на аудиторному занятті, а використання мультимедійних технологій, які не завжди вдається використовувати в аудиторіях, дозволять покращити сприйняття навчального матеріалу. Засобами мультимедіа-технологій, які передають навчальну інформацію за короткий проміжок часу можна оптимізувати

можливості освітнього процесу з метою раціонального використання навчального часу, а також підвищення продуктивності роботи викладача. Застосування інформаційних технологій в навчальному процесі сприяє формуванню у студентів менеджментських навичок.

Як приклад можна навести наступну структуру електронного навчального курсу з теоретичної дисципліни:

- Лекційний матеріал.
- Плани семінарських занять з методичними рекомендаціями щодо їх виконання.
- Фото та відео-галерея як доповнення до навчального матеріалу чи дидактичних завдань.
- Завдання для самоконтролю.
- Завдання для самостійної роботи.
- Творчі завдання.
- Тести, контрольні роботи.

Наповнення електронного дистанційного курсу з практичних дисциплін вимагає вибіркової. У теоретичний блок можна викласти історичну довідку щодо формування танцювального виду чи стилю, термінологічний глосарій, навести творчу біографію видатних представників хореографічного мистецтва відповідно до змістового модулю. Також актуальним для студентів може стати посилання на електронні фахові навчальні посібники чи підручники.

Окрім системи MOODLE в навчальному процесі можна активно застосовувати інші засоби інформаційно-комп'ютерних технологій. Розглянемо це на прикладі навчальних завдань з дисципліни «Історія хореографічного мистецтва»

Тема: Інтерпретація творів В. Шекспіра в балетному мистецтві

1) Приєднатися до блога «В. Шекспір в балетному мистецтві» у веб-сервісі *blogger*;

2) За допомогою пошуку в *google* знайти за темою: 3 корисні посилання, 2 статті (критичні або наукові), 1 відео (рекомендовано застосовувати ресурс *YouTube*). Надати до них спільний доступ у *блозі*;

3) Ознайомитись з викладеним матеріалом та залишити власні коментарі.

4) За результатами побачених презентацій, у програмі *Word* створіть оглядову статтю за темами, які Ви не розглядали у власній презентації, (наприклад, група № 1 пише статтю про балети «Сон у літню ніч», «Гамлет» та «Отелло») та надішліть їх на перевірку на електронну адресу _____ в термін __;

5) Пройдіть онлайн-тест за темою «Інтерпретація творів В. Шекспіра в балетному мистецтві» за посиланням <https://www.classmarker.com/>.

До змістового модулю практичних дисциплін можна завантажити відео-демонстрації танцювальних комбінацій з поясненням методики їх

виконання, відео-фрагменти балетних вистав чи хореографічних композицій у відповідному стилі чи напрямку танцювального мистецтва. Тестові завдання допоможуть вчасно перевірити рівень сформованості теоретичних та методичних знань студентів, адже в електронному курсі можливо встановлювати терміни виконання завдань. При цьому викладач повинен постійно перебувати на зв'язку зі студентами, організуючи їх роботу з дистанційним курсом. У результаті застосування відповідних програмних засобів, які мають можливість подання запитань і варіантів відповідей, забезпечується можливість систематичної оцінки результатів навчально-пізнавальної діяльності одночасно всієї групи студентів.

Отже, використання ІКТ та електронних навчальних курсів у навчальному процесі хореографів надає багато переваг: велика кількість доступної, цікавої, сучасної інформації; зацікавленість студентів шляхом використання незвичних для навчання, але звичних у сучасному повсякденному житті методів та форм; мобільність; формування кількох компетентностей одразу; забезпечення заочної форми навчання повним обсягом навчального матеріалу з можливістю зворотного зв'язку. Це сприятиме підвищенню таких особистісних якостей студентів, як відповідальність, чесність, адаптивність і комунікабельність, ініціативність, організованість, здатність до роботи в команді, здатність до дослідницької роботи, толерантність.

Однак зрозумілим є те, що з огляду на практикоорієнтоване навчання хореографів, жоден дистанційний навчальний курс не забезпечить ефективного формування фахових компетентностей хореографів. Лише методичне вірне поєднання засобів ІКТ у навчальній діяльності, практичної роботи у танцювальних залах під наглядом викладача та самостійно і обов'язкової сценічної практики надасть можливість майбутньому хореографу набути необхідні для професійної діяльності компетентності.

Викладений матеріал дає підстави вважати обґрунтованою доцільність використання дистанційного електронного курсу у фаховій підготовці хореографа. Необхідним є методична розробка щодо створення подібних курсів та методики впровадження їх у навчальний процес. Розглядаючи умови реалізації інноваційних педагогічних технологій відповідно до етапів їх впровадження на практичному рівні, перспективами подальших досліджень вважаємо визначення ефективних форм, методів, засобів впровадження інноваційних технологій в систему фахової підготовки майбутніх хореографів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бордюк О. М. Використання комп'ютерних технологій у сучасній мистецькій освіті [Електронний ресурс]. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5706/1/Bordiuk.pdf> (дата звернення: 29.10.2018).

2. Демида Б., Сагайдак С., Копил І. Системи дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*: зб. наук. пр. / ред. Ю. М. Рашкевич. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011. № 694: Комп'ютерні науки та інформаційні технології. С. 98–107.
3. Демонстрація можливостей Moodle. URL: <http://moodle.co.ua/course/view.php?id=2> (дата звернення: 29.10.2018).
4. Кухаренко В. М. Системний підхід до змішаного навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2015. № 24. С. 53–67. URL: <https://doi.org/10.14308/ite000568> (дата звернення: 29.10.2018).
5. Теория и практика дистанционного обучения: учеб. пособие / под ред. Е. С. Полат. М.: Академия, 2004. 416 с.
6. Положення про дистанційне навчання у Київському університеті імені Бориса Грінченка: Наказ № 180 від 28.04.2018 р. URL: <http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/nmc.kmn/2014/polozennya.pdf> (дата звернення: 29.10.2018).
7. Chetwynd F., Dobbyn C. Assessment, feedback and marking guides in distance education Slovenia. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*. 2011. Vol. 26. № 1. P. 67–78. URL: <https://doi.org/10.1080/02680513.2011.538565> (application date: 29.10.2018).